

George Bacovia – Universul liric

I. Volumele de poezie – etapele creației lirice

- ✓ Volumul „Plumb” (1916) – reprezentativ pentru simbolismul bacovian, poetul dovedindu-se cel mai bun cunoscător și practicant al „convenției simboliste”
 - asimilează experiența decadentistă și expresionistă
 - teme și motive poetice simboliste
 - predominanța prozodiei tradiționale

- ✓ Volumul „Scânteii galbene” (1926), volumul „Cu voi” (1930) – marchează emanciparea de simbolism și deschiderea spre modernism
 - preferința pentru simbolurile cromatice: „În poezie m-a obsedat întotdeauna un subiect de culoare. Pictura cuvintelor sau audiția colorată (...) Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare.” (G. Bacovia – interviu cu I. Valerian)
 - disoluția eului bacovian (înstrăinarea de propria identitate interioară) duce la descompunerea limbajului și la dezorganizarea prozodiei tradiționale

- ✓ Volumul „Stanțe burgheze” (1946) – renunțarea la elementele decorului simbolist (Al. Paleologu)
 - orientarea poetului spre modernism și avangardism: „moderna incoerență a viziunii e un deziderat al modernismului programatic” (M. Scarlat)
 - versificația liberă (discontinuitatea sintactică, incongruența notațiilor, delirul verbal etc.)
 - „depoetizarea” limbajului (epurarea de metafore, epitete etc, repetiții obsesive, simplitatea stilului) și ambiguitatea semantică
 - limbajul poetic dă expresie halucinantă dezagregării conștiinței, incoerenței febrile și nevrotice
 - poezia devine instrument prin care se comunică, sacadat și incoerent, mesajul ultim

Concluzii:

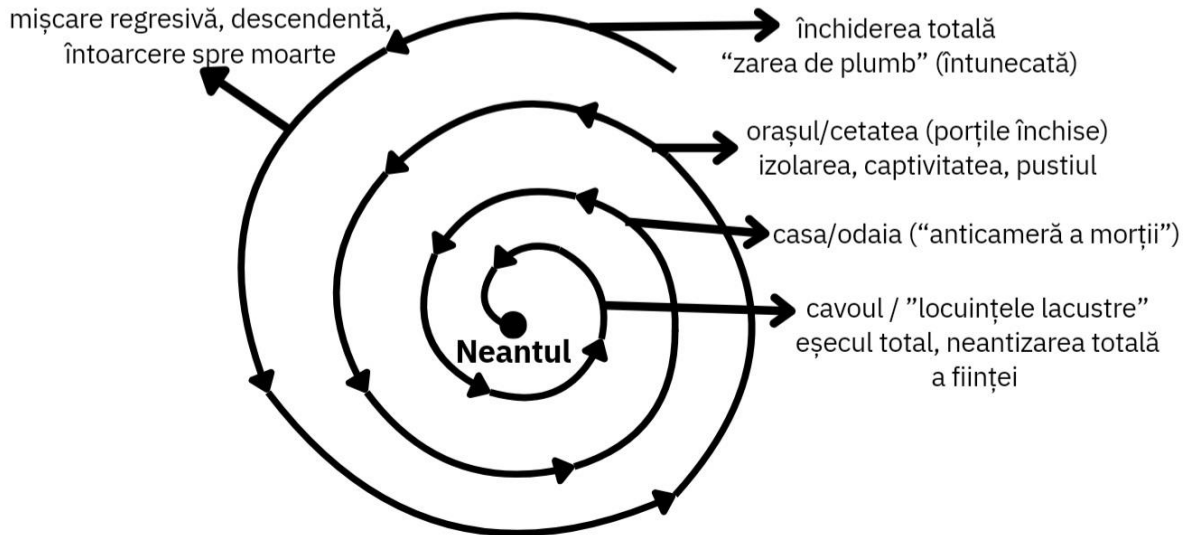
- Bacovianismul este expresia individualizată, originală a fenomenului general al simbolismului, lirica lui deschizându-se spre modernism
 - Poezia bacoviană reprezintă o sinteză de coduri estetice:
1. Simbolism: cultivarea simbolului, corespondențele inedite, sinesteziile, tehnica sugestiei, muzicalitatea interioară, decorul și atmosfera, preferința pentru stările vagi, nelămurite;

2. Decadentism: spaima de neant, obsesia thanatică, dezgustul de viață, disoluția/descompunerea, spleenul generat de intuiția vidului tuturor lucrurilor, rafinamentul decadent al simțurilor;
3. Expresionism: tensiunea interioară (disperarea, paroxismul), exteriorizată în țipăt, spațiul traumatizant al orașului, senzația de pierdere în haos/neantizarea totală a ființei, iminența unei catastrofe universale, proiecția singurătății pe fundal cosmic;
4. Modernism: dezorganizarea prozodiei tradiționale, destructurarea limbajului, discontinuitatea sintactică, fragmentarismul discursului (expresiile lapidare, construcțiile exclamative, frecvența vocativelor, a imperativelor și a negațiilor, suspendarea raporturilor sintactice, concizia, eliminarea metaforei), stilul vagant și incongruent, delirul verbal (semne de depoetizare a liricii românești), ambiguitatea semantică etc.

Criticul N. Manolescu susține că experiența simbolismului, „cel dintâi curent poetic”, pregătește apariția poeziei moderne care „are o conștiință de sine și, deci, o existență proprie” atât prin modificările tematice (cultivarea poeziei citadine) sau de limbaj (versul liber), cât și prin viziunea artistică (lipsa transcendenței impune o anumită relație a poetului cu lumea). Poetul dobândește sentimentul celei mai profunde conștiințe tragice având ca suport neliniștea, deznădejdea, angoasa, durerea, solitudinea, răul existențial, teme ce se asociază cu ideea decăderii, a încheierii de ciclu existențial.

II. Teme și motive poetice în lirica bacoviană

- ✓ Tema orașului – târgul de provincie/orașul-cetate se dimensionează ca un univers închis → „infernul citadin” (M. Petroveanu), sau „provincia pustie” e un spațiu al golului, al pustiului și al rătăcirii fără sens
 - locuri care definesc acest spațiu dezolant:
 - strada, drumul, podul = spații ale rătăcirii ființei însingurate
 - piața = spațiu al pustiului
 - cimitirul, cavoul = spații ale morții, asociate dezgustului de viață
 - parcul = spațiu devastat, „decor de doliu”
 - casa = spațiu apăsător
- ✓ criticul V. Fanache, în lucrarea „Ruptura de utopia romantică”, afirmă că, prin acest univers închis, poezia lui Bacovia marchează ruptura de romantism pentru că lumea e închisă, fără șansa de a se redeschide spre absolut
- ✓ imaginea emblematică a universului bacovian este „cercul în cădere”, iar mișcarea este regresivă, prin spații din ce în ce mai reduse, terminate în moarte, sugerând închiderea absolută, neantizarea totală a ființei.

- ✓ ființele care populează acest univers (alienați, rătăcitori, nevrozați, fizici, etc.) reprezintă insul comun, omul victimă (nu erou) ce-și trăiește tragedia ca pe o farsă
- ✓ lumea în cădere dă naștere „plânsului materiei” („Lacustră”), care se exprimă prin trei registre muzicale („voci”): al instrumentelor muzicale, al vocilor umane și al materiei:
 - talanga (clopotul) – sunet trist, înăbușit, care acompaniază sentimentul sfârșitului
 - clavirul – melodie sumbră, plină de jale care prelungește starea de delir, de depresie, sau de tristețe
 - flautul, clavirul, armonica, orga, naiul, fanfara – amplifică atmosfera sfâșietoare, terorizantă, căreia nimeni nu i se poate sustrage
 - vocile umane – emit un amestec de cântec trist, amar, de plâns și de geamăt, asemenea unui marș funebru, care potențează spaima de neant
- ✓ sentimentul singurătății este asociat cu spațiul exterior și cu cel interior (izolarea), solitudinea devenind un sentiment sumbru și apăsător – eul poetic (omul însingurat) se simte înstrăinat de sine și de lume, inadapdat, rătăcind fără sens în acest univers închis și dezolant;
- ✓ cadrul natural e trist și apăsător, prelungind parcă agonia orașului, iar în mijlocul acestui peisaj dezolant, eul poetic se alienează iremediabil, exprimându-și neputința prin gesturi violente, distorsionate și chemări desperate;
 - Toamna – e un anotimp al izolării absolute, al deznădejdiei și al stărilor paroxistice, dominat de ploile nesfârșite care dau sentimentul disoluției universului (ploaia devine un adevărat plâns al naturii – „Lacustră”)
 - Iarna – e un anotimp de coșmar, care aduce pierderea oricărei speranțe (ninsorile apocaliptice dau sentimentul sfârșitului); pustiuul e străbătut de zborul corbilor sau de urlatul lupilor, care amplifică spaima existențială;

- Primăvara – e un anotimp apăsător, care trezește melancolie și provoacă iritare, stări nevrotice, intensificând disconfortul psihic (ex. „Nervi de primăvară”)
 - Vara – e anotimpul căldurilor năucitoare, care generează o atmosferă sufocantă (imaginea cadavrelor care se descompun evidențiază obsesia morții – „Cuptor”)
- ✓ Tema morții – obsesia morții și a nenantului pătrunde în lirica bacoviană pe filiera simbolismului „decadent” francez:
- motive literare: plânsul, captivitatea, izolarea, insomnia, pustiu, golul, împietrirea, așteptarea, nebunia, înstrăinarea, căderea, frica, demența, rătăcirea, nevroza etc.
 - sentimentul „sfârșitului continuu” (Ion Caraion) – ideea că viața nu se curmă, ea devine coșmar, geamăt, sfârșit care nu se mai sfârșește
→ eul bacovian e prizonier al obsesiilor sumbre, care se amplifică neîncetat;
 - imaginea emblematică a universului bacovian este lumea-mormânt, un imens cavou, din care ființa umană nu are nicio cale de salvare;
- ✓ Iubirea – decorul poveștii de dragoste e odaia, camera iubitei, care e un spațiu de refugiu pentru îndrăgostit (ex. „Decembrie”)
- iubirea nu reușește să salveze ființa de singurătate
 - uneori e o iubire agonică, femeia fiind atinsă de boală (ftizie) sau „histerică”
→ erosul se prelungește în thanatos (ex. „Nevroză”, „Marș funebru”);
- ✓ Simbolurile cromatice
- Albul - senzația de pustiu, starea de singurătate
 - căderea ninsorii e semn al doliului, al căderii în suferință (ex. „Decor”)
 - Negrul - se asociază morții și neantului
 - declanșează o invazie distrugătoare
 - starea de deznădejde, de anxietate
 - Griul (cenușiu) - sugerează monotonia apăsătoare, exasperantă
 - starea de tristețe, de apăsare și lipsa de speranță
 - Violetul - culoarea lumii crepusculare (ex. „Amurg violet”) căreia i se asociază motivul amurgului
 - sugerează declinul/disoluția, trecerea spre moarte
 - inserție a neliniștii și a insecurității
 - Roșul - se asociază destrămării vieții, declinului regnurilor (ex. „Amurg antic”)
 - motivul bolii și al suferinței
 - Galbenul - e culoarea „deznădejdi” („Plumbul ars e galben. Sufletul ars e galben.”) și a suferinței (chipurile pale atinse de boală)
 - Rozul - evocă tristețea (ex. „Singur”) sau ceremonialul funebru („Poemă în oglindă”)
- ✓ Corespondențele: sentiment – culoare – instrumente muzicale:

Ex: melancolia gravă – vioara, clavierul – alb, roz, albastru
 sentimentul de monotonie – armonica, fanfara – violet
 nevroză – violină, flaut – verde crud

În lirica bacoviană, cromatica și muzicalitatea redau sentimentul declinului, al tristeții, al deznădejdii și al morții;

III. Particularitățile limbajului poetic și ale versificației

- 1) tehnica repetiției, tehnica refrenului → muzicalitatea interioară
- 2) frecvența cuvintelor din sfera semantică a morții → ideea de agonie continuă
- 3) frecvența negațiilor (nu, nimic, nimeni, nicăieri) → exprimă o atitudine lirică; sentimentului vidului interior, disperarea („sfârșitul continuum”)
- 4) forța de sugestie a verbelor: a fi (337); a plânge (68); a cădea (33); a trece (46); a ploua (36) sau rolul contrapunctic al verbelor active, care marchează scoaterea din starea de monotonie, schimbarea bruscă de registru;
- 5) repetiția unor termeni obsesionali, care accentuează/amplifică stările afective (angoasă, agonie, anxietate, nevroză, spleen)
- 6) simplitatea stilului, concizia (titlurile scurte – substantive nearticulate)
- 7) muzicalitatea „dizarmonică”, stridentă a versurilor (N. Manolescu), redată prin aliterații și asonanțe
- 8) versificația clasică și modernă